

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และความต้องการในการบริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลได้ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการบริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม เกี่ยวกับงานทั้ง 7 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน และการบริหารงานบริการ
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการ ในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายปฏิบัติการสอน และฝ่ายสนับสนุนการสอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 36 โรงเรียน ประกอบด้วยประชากรจำนวน 1,666 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 310 คน จำแนกเป็น ดังนี้

(1) โรงเรียนขนาดใหญ่	จำนวน	907	คน	กลุ่มตัวอย่าง	169	คน
(2) โรงเรียนขนาดกลาง	จำนวน	552	คน	กลุ่มตัวอย่าง	103	คน
(3) โรงเรียนขนาดเล็ก	จำนวน	207	คน	กลุ่มตัวอย่าง	38	คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน คือ

- 1) ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ตอนที่ 2 ศึกษากระตือรือร้นการปฏิบัติ และปัญหา เป็นแบบสอบถาม

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3) ตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการในการพัฒนาการบริหารงาน ลักษณะแบบสอบถาม ให้เรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อย ของข้อย่อยทั้ง 7 ด้าน ใช้วิธีจัดอันดับแบบ Q-Methodology หรือ Q-Sort

แบบสอบถามได้ผ่านความเห็นชอบ และการตรวจแก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 36 โรงเรียน ด้วยตนเอง ได้รับข้อมูลคืน คิดเป็นร้อยละ 100

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ผู้วิจัยได้ลงรหัสข้อมูลในกระดาษลงรหัส (Coding Sheet) และคำนวณด้วยโปรแกรม SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computers) ค่าสถิติที่ใช้ คือ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ F-test

5.3 ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุป และอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การบริหารโดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน

(1) ด้านการปฏิบัติงานโดยภาพรวม

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และจำแนกเป็นรายด้าน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก กรมสามัญศึกษา มีการกิจหลักในการดำเนินการระดับมัธยมศึกษา จึงมีบุคลากร

ที่มีความรู้ความชำนาญด้านนี้โดยเฉพาะ และคนที่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ซึ่งได้เน้นให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารทั้ง 7 ด้าน ประกอบกับปัจจุบันมีหน่วยงานบริหารของกรมสามัญศึกษาระดับจังหวัดโดยเฉพาะ คือสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดคอยควบคุมดูแลการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ดำเนินไปเป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการจัดอบรมสัมมนาเป็นประจำ ทั้งงานการจัดการหลักสูตร การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารการเงิน และมีครูที่ทำหน้าที่โดยเฉพาะในโรงเรียนส่วนใหญ่ เช่น ครูการเงินและพัสดุ ครูทะเบียนวัดผล ครูโภชนาการ ครูอนามัย ครูกิจกรรม ครูสวัสดิ์ทัศนศึกษา ครูบรรณารักษ์ ครูแนะแนว จึงทำให้ผู้ที่รับผิดชอบเหล่านี้มีความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ทำ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรที่มีประสบการณ์ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีพร้อมทั้งอาคารสถานที่ และตัวบ่อนคือนักเรียน จึงเน้นการปฏิบัติทางด้านวิชาการ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานด้านบริการ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากการบริหารบุคลากร เป็นเรื่องของการสรรหา บำรุงรักษา ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่มีความได้เปรียบที่บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถต้องการโอนย้าย เพราะส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมอยู่ในย่านชุมชนที่เจริญ ส่วนทางด้านบริการนั้นโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะงานบริการเป็นงานเสริมการเรียนการสอน เช่น งานห้องสมุด งานแนะแนว งานพยาบาล งานสวัสดิ์ทัศนศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อม และผ่านการพัฒนามายาวนานกว่าย่อมมีการปฏิบัติได้มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

มีข้อน่าสังเกตว่า ระดับการปฏิบัติโดยภาพรวม สามารถจัดระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ งานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานบริหาร งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร และงานสัมพันธ์กับชุมชน ที่พบว่างานธุรการ มีสภาพการปฏิบัติเป็นอันดับที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ (2519) สมชาย (2524)

นิคม (2533) อาจเนื่องมาจาก งานธุรการเป็นงานที่ทำเป็นประจำ ที่ผู้บริหารให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถ้าการบริหารงานด้านนี้บกพร่องแล้ว งานด้านอื่น ๆ ก็จะไม่บกพร่องไปด้วย (สุรพันธ์, 2516) นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการติดต่อ กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งที่เป็นสายงานบังคับบัญชา โดยตรงและกับงานที่อยู่นอกสายงาน จึงทำให้งานธุรการมีความจำเป็น เพราะงานธุรการถ้าเกิดพลาดจะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ทางราชการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (ประจวบ, 2520) ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานธุรการเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิธ (2518) วิรัตน์ (2518)) ประจวบ (2520) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานด้านธุรการอยู่ในระดับมาก

นอกจากนั้น งานสัมพันธ์กับชุมชน มีสภาพปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่ค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย อาจเนื่องมาจาก สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก สังคมรอบโรงเรียนมีความสลับซับซ้อนขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองทำให้ขาดการติดต่อประสานงานกับประชาชน ประกอบกับการบริหารงานการศึกษา ปัจจุบันเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วม ในการบริหาร เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ในจังหวัดมหาสารคามเท่านั้น ที่มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ (2518) และ สะอาด (2529) ที่พบว่าคนที่ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองนักเรียน ในจังหวัดมหาสารคาม มีทัศนคติตอบหาการบริหารงาน ด้านสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน ตามที่ได้ปฏิบัติจริงในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

(2) สภาพปัญหาในการบริหารงานโดยภาพรวม

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาการปฏิบัติในการบริหารงาน อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งเมื่อพิจารณาแยกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเมื่อมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่ปฏิบัติก็อยู่ในระดับปานกลาง และไม่รุนแรง สามารถที่จะแก้ไขได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่กำลังขยายตัวทั้งปริมาณนักเรียน ปัญหาต่าง ๆ ก็ย่อมเพิ่มขึ้น ความไม่เพียงพอในปัจจัยต่าง ๆ ก็

เพิ่มขึ้น ทั้งปัญหาขาดบุคลากร ขาดสื่อการสอน ขาดอาคารเรียน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในด้านการบริหารงานบริการ และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จะเห็นได้ว่าโดยสรุปโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในทุกด้าน อาจเนื่องจากทรัพยากรในการบริหารในโรงเรียนทั้งสามขนาดแตกต่างกัน มีข้อน่าสังเกตว่า งานวิชาการมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ระดับปานกลาง แต่ค่าเฉลี่ยสูงกว่างานด้านอื่น ๆ เพราะโรงเรียนทั่วไปเห็นว่า หน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา มีหน้าที่ที่แท้จริงก็คือ การให้ความรู้ด้านวิชาการ (ภิญโญ, 2519) การให้ความสำคัญมากก็ยิ่งมองให้เห็นปัญหาและเกิดปัญหาในการปฏิบัติมาก และอาจสืบเนื่องมาจากช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เป็นช่วงที่กำลังใช้หลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งโรงเรียนต่าง ๆ กำลังปรับตัว และพยายามดำเนินการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดหมายหลักการของหลักสูตร ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุวิทย์ (2528) ที่เห็นว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ยากจนหนาแน่น จังหวัดอุบลราชธานี มีปัญหาระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับของ อารี (2523) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล ในเขตการศึกษา 11 อยู่ในระดับน้อยและผลการและงานวิจัยของ ประเสริฐ (2524) ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการ มีปัญหาอยู่ในระดับสุดท้ายของงานบริหารทั้ง 5 ด้าน

ส่วนผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานธุรการมีปัญหาระดับปานกลาง แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดใน 7 ด้าน อาจเนื่องมาจากเพราะโรงเรียนทั่วไปเห็นว่า งานธุรการเป็นงานที่ เกี่ยวข้องกับระเบียบข้อบังคับทางด้านการเงิน พัสดุ และงานสารบรรณ จึงมีความระมัดระวัง และปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ โดยภาพรวมการปฏิบัติงานด้านนี้ อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ (2534) ที่วิจัยปัญหาการบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 11 พบว่าระดับปัญหาการบริหารงานธุรการมีระดับน้อย

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานโดยภาพรวม

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เป็นอันดับที่ 1 รองลงไปที่ 2 คือ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานกิจการนักเรียน อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีความต้องการสอดคล้อง เช่นเดียวกันกับความต้องการโดยภาพรวม แต่โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการต่างออกไป คือ ต้องการพัฒนางานอาคารสถานที่ เป็นอันดับที่ 1 รองลงไปที่ 2 คือ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนความต้องการที่จะพัฒนางานวิชาการ อยู่ในอันดับสุดท้าย

จากผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานทั้ง 7 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์กับชุมชน งานบริการ และงานธุรการ แต่เมื่อพิจารณาขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการ แตกต่างจากภาพรวมคือมีความต้องการจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานสัมพันธ์กับชุมชน งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานบริการ และงานวิชาการ

การที่ในภาพรวมมีความต้องการพัฒนางานวิชาการเป็นอันดับ 1 นั้นอาจเนื่องมาจาก โรงเรียนต้องการเห็นนักเรียนอันเป็นผลผลิตของโรงเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษา และประกอบอาชีพ รวมทั้งให้โรงเรียนได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นผลให้มีความต้องการพัฒนางานวิชาการอยู่ในระดับสูงส่วนการบริหารงานบุคลากรนั้นโรงเรียนตระหนักดีว่า บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานขององค์การ หากให้มีการดูแลเอาใจใส่ปรับปรุงพัฒนางานบุคลากร ให้เป็นไปตามหลักการบริหารงานบุคคล ย่อมจะทำให้งานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งขวัญและกำลังใจของบุคคลก็ดีขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผล ให้ผู้บริหาร และผู้สอนมีความต้องการในการปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล (2519) ที่พบว่า ครูใหญ่มีความคาดหวังหรือต้องการให้โรงเรียนมีการปฏิบัติงานวิชาการเพิ่มขึ้น และงานวิจัยของ เชาวน์ (2533) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการความรู้ทางการบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร

งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการ และงานสัมพันธ์กับชุมชนสูง

ถ้าพิจารณาความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่ามีความต้องการอาคารสถานที่เป็นอันดับ 1 และงานวิชาการเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนตั้งใหม่ อาคารสถานที่ยังไม่พร้อม จึงมีความต้องการอาคารสถานที่ที่ถาวรและได้มาตรฐานเช่นเดียวกันกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี และเป็นปัจจัยในการจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียน

2) การบริหารงานวิชาการ

(1) สภาพการปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวมและโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการวิชาการเป็นงานที่ทุกโรงเรียนต้องถือปฏิบัติเป็นงานหลัก ทุกคนตระหนักว่าสถาบันการศึกษาทำหน้าที่ให้ความรู้แก่นักเรียน และตระหนักในวิชาชีพครูที่ต้องให้การศึกษแก่นักเรียน ให้เกิดการพัฒนาทางด้านสติปัญญาตามปรัชญาของการศึกษา และสามารถบรรลุถึงจุดหมาย หลักการของหลักสูตร เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ "มาก" สามด้านคือ ด้านการส่งเสริมให้ครูเขียนแผนการสอน ด้านจัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ และการวัดผลประเมินผลตามระเบียบการประเมินผล ผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจาก สภาพการปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพครู หรือความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ทางวิชาการ โดยการเขียนแผนการสอนผลิตสื่อนวัตกรรม และได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารทุกโรงเรียน สื่อการสอน นับเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอน เพราะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ประหยัดเวลาและเป็นสิ่งจูงใจและเข้าใจในการสอน ผู้บริหารจึงกระตุ้นให้มีการผลิตสื่อการสอนไว้ใช้ในแต่ละหมวดวิชา และดูแลให้มีการใช้สื่อการสอน โดยติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ มีการจัดประกวดสื่อการสอนในโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญและให้ความสนใจในการผลิตสื่อ ย่อมจะทำให้การผลิตและการใช้สื่อยังประโยชน์ในการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอนในระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ตรงกับสาขาวิชาที่สอนและตรงตามวิชาเอกและวิชาโท

ที่เรียนมา ส่วนการวัดผลประเมินผล ดำเนินการเป็นไปตามระเบียบที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพราะโรงเรียนของกรมสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่รับผิดชอบการจัดการมัธยมศึกษา และมีความเชี่ยวชาญงานด้านนี้กว่ากรมอื่น การดำเนินงานด้านการวัดผลประเมินผล จึงมีการดำเนินการที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมการปฏิบัติ ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกันกับ เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน ในด้านการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน การจัดครูให้ได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม การส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ การประชุมปรึกษาหารือในหมวดวิชา การจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์ ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการจัดการนิเทศการสอนภายใน และการจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิ หรือประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีสภาพการปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันจริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทรัพยากรในการบริหารของโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็กแตกต่างกัน ทำให้ส่งผลถึงประสิทธิภาพการบริหารแตกต่างกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันด้วย

ความแตกต่างของการปฏิบัติรายด้าน เช่น การสอนซ่อมเสริม การจัดครูได้ตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์ โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจาก การสอนซ่อมเสริมต้องใช้ครูประจำวิชาสอนซ่อมนักเรียนที่เรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ โรงเรียนเล็กครูมีชั่วโมงสอนมากอยู่แล้ว จึงอาจทำให้การสอนซ่อมเสริมมีการปฏิบัติได้น้อย และการจัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติได้น้อย เพราะครูไม่ครบสาขาวิชาที่เปิดสอน ครูคนหนึ่งอาจสอนได้หลายวิชาที่ไม่ตรงตามวุฒิที่ได้เรียนมา จึงเป็นจุดที่น่าสนใจที่ผู้บริหารการศึกษาและผู้รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียน จะต้องพยายามดำเนินการแก้ไขสภาพดังกล่าวและดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ช่องว่างระหว่างโรงเรียนต่างขนาดลดน้อยลง

(2) ปัญหาในการบริหารงานวิชาการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม โดย จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวิทย์ (2528) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการมีการประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรเป็นประจำ มีการนิเทศติดตามของผู้ที่รับผิดชอบ และปัจจุบันมีกลุ่มวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาคอยดูแลให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น แต่มีข้อน่าสังเกตว่าในการจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิและประสบการณ์นั้นพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาในระดับ "น้อย" ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหาในระดับ "ปานกลาง" อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขนาดใหญ่ไม่มีปัญหาในการขาดแคลนครู ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กขาดแคลนครู เพราะครูที่บรรจุโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เมื่อมีสิทธิย้ายจะวิ่งเต้นย้ายเข้ามายังโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางต้องประสบปัญหาในการจัดครูที่มีอยู่เข้าสอนไม่ตรงตามวุฒิ เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของ อารี (2523) พบว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตำบล ในเขตการศึกษา 10 มีความต้องการย้ายไปอยู่โรงเรียนในระดับอำเภอและจังหวัด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่า ทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในด้านการจัดหาหนังสือและอุปกรณ์ ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในด้านการจัดนิเทศการสอนภายในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิ การส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ข้อสอบ และการส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน นอกจากนั้นโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในด้านการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อนวัตกรรมทางการศึกษา และการประชุมปรึกษาหารือในหมวดวิชา และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และการส่งเสริมให้ครูเขียนแผนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศ (2525) ผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจากปัญหาพื้นฐานในการบริหารของโรงเรียนขนาดกลาง และ

ขนาดเล็กยังคงดำรงอยู่ เช่น ขาดแคลนสื่อการเรียน และนวัตกรรมทางการศึกษา ขาดครูที่ตรงตามวุฒิ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุรัชย์ (2519) วิกรม (2520) อติเรก (2520) และนพชัย (2522) ในทัศนะของผู้วิจัยต่อปัญหา ขาดครูที่ตรงตามวุฒิ ของโรงเรียนทั้งสองขนาด สามารถแก้ได้โดยการเกลี้ยครูจากโรงเรียนครูเกิน หรือโรงเรียนขนาดใหญ่ทุกโรงเรียนมีครูเกินกว่าอัตราที่ ก.ค.กำหนด ถ้าสามารถทำได้ ปัญหาเรื่องครูขาดหรือไม่ตรงตามวุฒิจะคลี่คลายได้

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในด้านการให้ความสะดวกในการจัดหาหนังสือวัสดุอุปกรณ์ เป็นอันดับที่ 1 รองลงไป คือการจัดทำให้ครูได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ และการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ การวิจัยของ จุฑามาศ (2534) ที่วิจัยการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ที่พบว่า การผลิตสื่อการเรียนการสอน มีปัญหาร้อยละ 81.36 ทั้งนี้เพราะการผลิตสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาตลอดจนหนังสือวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะ เป็นสื่อในการถ่ายทอดจากผู้สอนสู่ นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ การดำเนินการสอนโดยใช้สื่อ จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนทุกขนาด มีความต้องการพัฒนาอันดับที่ 1, 2 และ 3 สอดคล้องกับความต้องการโดยภาพรวมและความต้องการในการพัฒนาการบริหาร ในด้านการใช้สถานประกอบการในวิชาการงานและอาชีพในท้องถิ่น อยู่ในอันดับสุดท้ายสอดคล้องกับความต้องการโดยภาพรวมเช่นกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวการใช้สถานประกอบการ มีความต้องการในอันดับสุดท้าย อาจเนื่องมาจากการใช้แหล่งประกอบการดังกล่าวมีน้อยมาก เพราะเกิดปัญหาหลายประการ เช่น ครูอาจารย์เกิดความยุ่งยาก ในการติดต่อและนำนักเรียนเข้าฝึก และสถานประกอบการที่เข้าเกณฑ์ที่สามารถเป็นแหล่งฝึกงานได้มีน้อย เพราะท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม มีโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการน้อย

3) การบริหารงานบุคลากร

(1) สภาพการปฏิบัติงานในการบริหารงานบุคลากร

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานบุคลากรอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม และโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน แต่เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดให้ครูอาจารย์ทราบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบต่องานอย่างชัดเจน และการจัดให้ครูอาจารย์ทราบหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ขณะที่ด้านอื่น ๆ ปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับของ วิรัตน์ (2518) ที่พบว่าสมรรถภาพในการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางหรือดีพอใช้ และสอดคล้องงานวิจัยของ สุวัฒน์ (2527) ที่วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคลากรของกรมสามัญศึกษา ตามทิศทางของผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะต่อการบริหารบุคลากรของกรมสามัญศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในทัศนะของผู้วิจัย เห็นว่าการบริหารบุคลากรประกอบด้วยการสรรหาการบำรุงรักษาและการพัฒนาบุคลากร เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยหลักของการบริหารขององค์การ แต่เนื่องจากการบริหารงานบุคลากร ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในระดับสูงนักบริหารที่ฉลาดต้องรู้จักใช้คน ดูแลเอาใจใส่ ทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ให้อยู่ในสภาพที่สามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและมีจำนวนเพียงพออยู่เสมอ ปัจจุบันมีปัญหาที่ต้องประสบอย่างมากก็คือการขาดบุคลากรในงานสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น งานการเงิน งานทะเบียนพัสดุ ห้องสมุด งานวัดผลประเมินผล โรงเรียนจึงแก้ปัญหาโดยให้ครูที่ทำหน้าที่สอนไปทำงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานสอน ส่วนการให้ครูทราบอำนาจหน้าที่นั้น ถือว่ามีความจำเป็นในการบริหารงานบุคคลเพราะจะทำให้ครูรู้จักขอบเขต และปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง ผู้บริหารจะต้องกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของแต่ละงานไว้ให้ชัดเจน ว่าใครมีอำนาจหน้าที่หรือขึ้นตรงต่อใคร ซึ่งเรียกว่าการพรรณนางาน (Job description) ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ปฏิบัติในระดับ "มาก"

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านการจัดครูอาจารย์ปฏิบัติ

หน้าที่อื่นนอกเหนือจากการเรียนสอน การติดตามแนะนำการปฏิบัติงานของครูอาจารย์ การเปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ได้แสดงความคิดเห็น การจัดให้พบปะสังสรรค์อย่างเป็นกันเอง การจัดที่พักอาศัยให้ครูอาจารย์ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน บุคลากรอย่างสม่ำเสมอและโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการจัดอัตรากำลังครูได้ตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา และด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการ ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ในด้านการเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น และการจัดให้มีการพบปะสังสรรค์อย่างกันเองระหว่างผู้บริหารระดับต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่ มีงานที่ครูอาจารย์จะต้องปฏิบัติมากกว่างานการสอนปกติ เช่นงานปกครอง งานการเงิน งานประชาสัมพันธ์ งานธุรการ งานห้องสมุด งานพยาบาล งานกีฬา งานดนตรี และอื่น ๆ ถ้าจะให้เฉพาะครูที่มีตำแหน่งดังกล่าวโดยเฉพาะรับผิดชอบ งานต่าง ๆ จะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น และเกิดความล่าช้าอันจะส่งผลเสียหายต่อส่วนรวมได้ โรงเรียนขนาดใหญ่จึงแต่งตั้งให้ครูผู้สอนทำงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอนปกติ เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ ทองขาว (2521) ที่พบว่า ครูวิชาการถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ครูธุรการ

(2) ปัญหาในการบริหารงานบุคลากร

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาในการบริหารงานบุคลากรอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีข้อที่น่าสังเกตว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การพิจารณาความดีความชอบและการจัดอัตรากำลังครูได้ตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่ทุรกันดารจนเกินไป คือสภาพภูมิศาสตร์ ไม่มีภูเขา และป่าทึบ ครูต่างถิ่นที่บรรจุที่นี่ไม่มีความกดดันให้ต้องรีบย้าย หรือโอนไปอยู่ที่อื่น สภาพปัญหาต่าง ๆ จึงไม่รุนแรง และอยู่ในระดับ "ปานกลาง" แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่าปัญหาพิจารณาความชอบมีปัญหาปานกลางค่อนข้างสูง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิรัตน์ (2518) ที่พบว่า สมรรถภาพการบริหารงาน

บุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก คือการให้มีคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบประจำปี และ สุวิธ (2518) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า การพิจารณาความดีความชอบของผู้บริหารยังไม่ยุติธรรม เพราะขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้บริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ (2527) พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารเห็นว่าไม่ควรให้สองชั้นครูที่มีผลงานดีเด่นตลอดได้สองชั้นติดต่อกันทุกปี

จากผลการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เห็นว่า การพิจารณาความดีความชอบยังมีปัญหาไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา ไม่ได้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกฎ ก.พ. ฉบับที่ 13 (2519) ส่วนปัญหารองลงไปคือการจัดสรรอัตรากำลังครู ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษายังมีการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง เพราะครูส่วนใหญ่จะย้ายหรือโอนเข้าไปอยู่ในโรงเรียนที่สะดวกสบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ (2527) ที่พบว่า การย้ายโอนครูกรุงเทพมหานครที่ไม่เป็นไปตามระเบียบและขั้นตอนนั้นมีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วสามารถแสดงเหตุผลได้ว่า เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ การที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า การย้ายและโอนส่วนใหญ่เป็นไปตามความประสงค์ และนโยบายเช่น ย้ายตามคู่ครอง ย้ายไปดูแลบุพการี แต่ก็ยังมีส่วนหนึ่งที่ย้ายโอนเพราะระบบพรรคพวก ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นทางไกลขาดครูในบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณา จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีปัญหาแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดอัตรากำลังครูได้ตามเกณฑ์ และการจัดให้ครูอาจารย์ทราบอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อช่วยครูที่เดือดร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ สภาพการปฏิบัติงานด้านบุคลากรที่ได้กล่าวไปแล้ว

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานบุคลากร

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนาการบริหารงานบุคลากรในด้านการพิจารณาความ

ดีความชอบของครูในโรงเรียนเป็นอันดับที่ 1 รองลงไปคือการจัดอัตรากำลังครูตามเกณฑ์ และการจัด ให้ครูอาจารย์ทราบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต่องาน เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

จากผลการวิจัย ด้านความต้องการสอดคล้องกับปัญหาในการบริหาร คือ ต้องการให้การพิจารณาความดีความชอบ เป็นไปด้วยความถูกต้องชอบธรรม และมีหลักเกณฑ์แน่นอน มีเครื่องมือวัดที่เที่ยงตรงเพื่อเป็นหลักประกันในการทำงาน และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบเป็นเรื่องสำคัญในการบริหารงานบุคลากร ถ้าดำเนินการบริหารเรื่องนี้ได้ดี และมีจุดอ่อนน้อยที่สุด การพิจารณาควรคำนึงถึงคุณภาพของงาน และความยากลำบากในการทำงาน องค์การนั้นจะมีความขัดแย้งน้อย และบุคลากรในองค์การจะมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ความต้องการอันดับรองลงไปคือ การจัดอัตรากำลังครูตามเกณฑ์เป็นความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาในการบริหารงานบุคลากร และการให้บุคลากรทราบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนทำให้บุคลากรทำงานได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการสอดคล้องกัน ในด้านการจัดอัตรากำลังครูตามเกณฑ์และการจัดให้ครูอาจารย์ทราบอำนาจหน้าที่ ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความต้องการในด้าน การจัดที่พักอาศัยให้ครูอาจารย์ เป็นอันดับที่ 1 และการพิจารณาความดีความชอบอยู่ใน อันดับที่ 2 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กและกลางมีความต้องการให้บุคลากรซึ่งส่วนใหญ่บรรจุใหม่มีทราบอำนาจหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติ และปัญหาด้านบุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความต้องการด้านการจัดที่พักอาศัย และการพิจารณาความดีความชอบ อาจเนื่องมาจากบ้านพักที่ทางราชการจัดให้มีจำนวนไม่เพียงพอ กับจำนวนบุคลากรของโรงเรียนขนาดใหญ่ และการพิจารณาความดีความชอบประจำปี ให้ได้เงินเดือนพิเศษ 2 ขั้น เพียงร้อยละ 15 ทำให้ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งปกติไม่มีการโอนย้ายประจำปี มีโอกาสได้รับการพิจารณาเงินเดือนพิเศษ 2 ขั้นน้อย หรือได้ไม่ถึงถึงทุกคน

4) การบริหารงานกิจการนักเรียน

(1) สภาพการปฏิบัติการบริหารกิจการนักเรียน

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารกิจการนักเรียนอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" แต่โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้นการจัดการประชุมอบรมจริยธรรม การจัดหาทุนการศึกษา การจัดทำมีกิจกรรมที่เด็กได้แสดงความสามารถ การจัดทำความรู้ข่าวสารแก่นักเรียนในการศึกษาต่อ การจัดกิจกรรมที่จูงใจให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี และการมอบรางวัลแก่นักเรียนดีเด่น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ผลการวิจัยดังกล่าวอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ มีจำนวนนักเรียนมาก และไม่จำเป็นต้องรณรงค์ให้นักเรียนเข้าศึกษาต่อมากนัก ผู้ปกครองจะนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนด้วยความศรัทธาต่อชื่อเสียง และคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเอง โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติด้านกิจกรรมนักเรียนมาก เพราะต้องคำนึงถึงนักเรียนเป็นหัวใจของโรงเรียน กิจกรรมทุกอย่างทำเพื่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียนที่เปิดใหม่ และมีความภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์โรงเรียน ในรายด้าน พบว่า การประชุมอบรมและการมอบรางวัลมีการปฏิบัติในระดับ "มาก" ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนทุกขนาดเห็นว่าการอบรมนักเรียน และการมอบรางวัลเป็นสิ่งจำเป็นในการโน้มน้าวให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ เพราะนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นนักเรียนอยู่ในวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสรีระ และอารมณ์ เด็กในวัยนี้ต้องการเพื่อนและมักจะถูกชักนำได้ง่าย โรงเรียนจึงมีปัญหาวินัยในการจัดระบบติดตามความประพฤตินักเรียน เพราะนักเรียนมีจำนวนมาก และไม่มีบุคลากรที่มีหน้าที่เฉพาะในการควบคุมดูแล เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อติเรก (2520) พบว่า จำนวนนักเรียนมากเกินไป มีปัญหาวินัยการอบรม และเอาใจใส่ได้ทั่วถึง

จากผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพชร (2532) ที่วิจัยเรื่องการบริหารงานฝ่ายปกครองในโรงเรียนขนาดเล็กในเขตการศึกษา ที่พบว่าการจัดกิจกรรมป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีปัญหาอยู่ในระดับ "น้อย"

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการสำรวจความต้องการด้านการศึกษาต่อ ด้านการจัดทำทะเบียนประวัตินักเรียน ด้านการจัดให้มีกิจกรรมที่เด็กได้แสดงความสามารถ และด้านการให้ความรู้ข่าวสารแก่นักเรียนและด้านการกวดขัน และเอาใจใส่ความประพฤติของนักเรียน ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดประชุมอบรมจริยธรรม และการจัดหาทุนการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการมอบรางวัลแก่นักเรียนที่ดีเด่นด้านต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง จากผลวิจัยดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสาร การจัดหาทุนการศึกษา อาจเนื่องมาจาก สภาพสังคมในโรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพห่างไกลจากการบริการด้านข่าวสาร และขาดเงินทุนหรือแหล่งระดมทุนทางการศึกษา

(3) ความต้องการในการพัฒนางานบริหารด้านกิจการนักเรียน

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นอันดับที่ 1 ในด้านการกวดขันและเอาใจใส่ความประพฤติของนักเรียน รองลงไปคือการจัดประชุมอบรมจริยธรรม และความประพฤติของนักเรียน กับการจัดหาทุนการศึกษา และสวัสดิการอื่น ๆ แก่นักเรียน เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชร (2532) ที่พบว่าโรงเรียนมีความต้องการ จัดหาวิธีการบำบัดรักษานักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ในระดับ " มาก " โรงเรียนขนาดใหญ่และกลางต้องการกวดขันเอาใจใส่ความประพฤตินักเรียนเพราะเป็นลักษณะที่โรงเรียนตั้งมาแล้วหลายปี ย่อมมีการสะสมพฤติกรรมของเด็กที่ไม่พึงประสงค์มากและจำเป็นต้องมีการเร่งแก้ไข ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กจะมีความต้องการในการพัฒนาความประพฤตินักเรียน โดยการจัดประชุมอบรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาไปในแนวทางที่โรงเรียนต้องการ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความต้องการให้มีการพัฒนางานบริหารกิจการนักเรียนสอดคล้อง

กับภาพรวม เป็นอันดับที่ 1 และ 2 ในด้าน การกวตั้นและเอาใจใส่ความประพฤติ
ของนักเรียน และการจัดประชุมอบรมจริยธรรมความประพฤตินักเรียน ตามลำดับ
ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการในด้าน การประชุมอบรมจริยธรรมและความ
ประพฤติ เป็นอันดับที่ 1 รองลงไป ได้แก่ การจัดหาทุนการศึกษา และการสำรวจ
ความต้องการด้านการศึกษาต่อของนักเรียนอยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ผล
การวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับสภาพปฏิบัติ ทั้งด้านการประชุมอบรม และด้านจัดหา
ทุนการศึกษา

5) การบริหารงานอาคารสถานที่

(1) สภาพการปฏิบัติงานในการบริหารงานอาคารสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการ
ปฏิบัติงานในการบริหารงานอาคารสถานที่อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดย
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และจำแนกเป็นรายด้าน

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่
มีอาคารถาวรเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และประโยชน์ใช้สอย จะมีปัญหาเฉพาะ
โรงเรียนที่เปิดใหม่ โรงเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการของประชาชน
สนับสนุนให้มีการจัดตั้งจึงไม่มีปัญหาเรื่องที่ดิน และทำเลที่ดี ๆ อาคารเรียนตลอดจน
สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน กรมสามัญศึกษาเป็นผู้กำหนดแบบให้เหมาะสม
จึงไม่มีปัญหาเรื่องประโยชน์ใช้สอย งานอาคารสถานที่เป็นงานกำกับวัสดุอยู่กับที่และ
มีความมั่นคงถาวรไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนงานด้านอื่น ๆ การติดตามประเมินผลก็ทำ
ได้ง่ายกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารบุคคลซึ่งมีชีวิตจิตใจ แต่อย่างไรก็ตามการ
บริหารอาคารสถานที่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านงบประมาณจึงมีปัญหายุ่งยาก ส่วนการ
ปฏิบัติด้านการตกแต่งอาคารสถานที่ โรงเรียนแต่ละขนาดมีนักการภารโรง และจัด
เวรให้นักเรียนช่วยดูแลรับผิดชอบอยู่แล้ว จึงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวพิศ (2527) ที่พบว่า การปฏิบัติ
งานด้านนี้ มีการปฏิบัติและปัญหาย่อยในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ไม่พบความแตกต่าง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่า
โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการใช้พื้นที่ห้อง
เรียน และอาคารเรียนอย่างเหมาะสม ทั้งโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติมากกว่า

โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในด้านการให้ความร่วมมือของครูนักเรียน ในการปรับปรุงดูแลรักษาบริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีการใช้พื้นที่และอาคารให้เป็นประโยชน์สูงสุด กว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ อาจเป็นเพราะอาคารเรียนมีน้อยต้องใช้และจัดสรรให้ลงตัวกับจำนวนห้องเรียนและจำนวนนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นครูบรรจุใหม่ จึงมีพลังและกระตือรือร้นในการทำงาน และร่วมมือในการทำงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

(2) ปัญหาในการบริหารงานอาคารสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาในการบริหารงานอาคารสถานที่อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน ผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจาก การใช้อาคารสถานที่ที่มีการปฏิบัติระดับปานกลาง ปัญหาเกิดขึ้นจึงอยู่ในระดับปานกลาง และทุกโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามเป็นโรงเรียนเอกเทศแล้ว ทางกรมสามัญศึกษาได้จัดสรรเงินเป็นค่าก่อสร้างอาคาร และโรงฝึกงานให้ทุกโรงเรียน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ไม่พบความแตกต่างของระดับปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเฉพาะด้านอาคารเรียน และอาคารประกอบเพียงพอกับจำนวนนักเรียนเท่านั้นที่โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดกลาง กำลังขยายตัวด้วยจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น อาคารเรียนและอาคารประกอบที่มีอยู่ไม่เพียงพอ

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานอาคารสถานที่

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนางานการบริหารงานอาคารสถานที่เป็นอันดับที่ 1 ในด้านการวางแผน การใช้อาคารเรียนและอาคารประกอบ อันดับรองลงไปได้แก่ การจัดอาคารเรียนอาคารประกอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และการจัดสถาน

ที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีความต้องการสอดคล้องกับภาพรวม อันดับที่ 1 และ 3 ในด้านการวางแผนการใช้อาคารเรียนและอาคารประกอบ และการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียนอย่างเพียงพอ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการเป็นอันดับที่ 1 ในด้านการจัดอาคารเรียน และอาคารประกอบเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ส่วนอันดับรองลงไป ได้แก่ ด้านการวางแผนการใช้อาคารเรียน และการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ของโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความต้องการให้มีการวางแผนการใช้อาคารเรียนและอาคารประกอบให้มีการใช้ประโยชน์คุ้มค่า ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการอาคารเรียน และอาคารประกอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนเพราะโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนตั้งใหม่ ความต้องการอาคารเรียนจึงมากกว่าด้านอื่น ส่วนความต้องการอันดับถัดไปคือการวางแผนการใช้อาคารเรียน และการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน เป็นความต้องการ ของโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านอาคารเรียนแล้ว

6) การบริหารงานธุรการ

(1) สภาพการปฏิบัติในการบริหารงานธุรการ

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานธุรการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้นด้านการถือปฏิบัติตามระเบียบการเงิน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำปฏิทินประจำปี ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก"

จากผลการวิจัย โดยภาพรวมมีการปฏิบัติระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาตามขนาด พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติในระดับ "มาก" อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนตั้งใหม่ การดำเนินงานด้านธุรการต้องมีการวางแผน

แผนการปฏิบัติใหม่ทั้งหมด ทั้งด้านการเงิน เช่น การทำเรื่องขอเบิกเงินงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง งานทะเบียนพัสดุและครุภัณฑ์ และงานสารบรรณ ล้วนเป็นงานที่ต้องเริ่มใหม่หมด ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปฏิบัติตามระเบียบการเงิน และการจัดซื้อจัดจ้างมีการปฏิบัติมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเห็นว่า ระเบียบการเงิน และการจัดซื้อจัดจ้าง ถ้าเกิดความผิดพลาด จะเป็นที่ประจักษ์ชัดกว่าด้านการสอน และการบริหารกิจการนักเรียนเป็นอันมาก (พนัส, 2524) เพราะถ้าหากการดำเนินการด้านนี้เกิดผลดี จะเป็นที่ยอมรับนับถือจากหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังที่ กมล และคณะ (2526) กล่าวเรื่องนี้ ไว้ว่าความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงาน ภาครัฐบาล จะมีความรู้สึกคล้าย ๆ กันคือมีความระมัดระวัง เกี่ยวกับการปฏิบัติตาม ระเบียบการเงินและพัสดุมากที่สุด ที่เอาใจใส่และระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งคือความ พยายามที่จะให้มีหลักฐานทางเอกสาร เกี่ยวกับการปฏิบัติงานการเงินและพัสดุอย่าง ครบถ้วนถูกต้อง ส่วนผลงานที่ปฏิบัติจะเอาใจใสน้อย เพราะไม่ค่อยจะมีผลต่อความ ผิดตามระเบียบของทางราชการ ระบบทางราชการของเราเอง ก็ให้ความสนใจใน วิธีการทำงาน มากกว่าผลงานที่หน่วยงานหรือบุคคลปฏิบัติ ความจริงนี้ได้จากการที่ หัวหน้าสถานศึกษาทั้งหลายในประเทศไทย ไม่เคยถูกลงโทษเพราะการเรียนการสอน และผลงานไม่มีคุณภาพ หรือแม้แต่จะถูกภาคทัณฑ์เพราะการบริหารงาน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก็ไม่ค่อยปรากฏให้เห็น แต่ในทางตรงข้ามผู้บริหารโรงเรียน ที่พยายามทำงานให้เกิดผลหรือพยายามเปลี่ยนแปลงวิธีการเกี่ยวกับการเงินและพัสดุ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริต หรือเจตนาดีต่อทางราชการ เพราะเห็นว่าวิธีการที่วางไว้ ล้าสมัย หรือขาดประสิทธิภาพ จะถูกลงโทษให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่เป็นประจำ ด้วย เหตุนี้ข้อควรระมัดระวัง ประการแรกของหัวหน้าสถานศึกษาเกี่ยวกับการเงิน และ การพัสดุก็คือ ต้องรักษาระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการ และไม่ทำการนอก เหนืออำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอันขาด หากดำเนินไปตามระเบียบและ อำนาจหน้าที่แล้ว แม้ผลการบริหารงานจะล่าช้าหรือไม่เกิดผล หรือแม้แต่จะก่อให้เกิด ความยุ่งยากเสียหายต่องานโดยรวมก็ตาม ความผิดก็ไม่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทุกขนาดมีการ ปฏิบัติตามระเบียบการเงิน และการพัสดุอย่างเคร่งครัด ตามที่กล่าวมาแล้ว จึงไม่มี ความแตกต่างในการปฏิบัติในทุกขนาดของโรงเรียน

(2) ปัญหาในการบริหารงานธุรการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาในการบริหารงานธุรการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน ผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานด้านธุรการ ทุกโรงเรียนมีความระมัดระวังทำตามระเบียบปฏิบัติถึงจะช้าบ้าง ก็ปลอดภัยจากการเสี่ยงต่อความผิดพลาด ปัญหาจึงมีในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ไม่พบความแตกต่างของระดับปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเฉพาะด้านการดูแลซ่อมแซมพัสดุครุภัณฑ์ภายในสำนักงาน ให้อยู่ในสภาพดีเท่านั้น ที่โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดกลาง ยังไม่มีระบบการจัดเก็บ และการบำรุงรักษาอย่างดีพอ ในขณะที่เรื่องนี้โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระบบการจัดเก็บและการบำรุงรักษาพัสดุครุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่า

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานธุรการ

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานธุรการ เป็นอันดับที่ 1 ในด้านการจัดระบบเบิกจ่ายเงินที่ถูกต้องรวดเร็ว อันดับรองลงไป ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับพัสดุ และการจัดระบบจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ ในโรงเรียน ต้องการเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการเบิกจ่ายเงินในปัจจุบันยังไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ยังมีระเบียบที่ไม่เอื้ออำนวยหลายประการ จึงทำให้ทุกโรงเรียนทุกขนาดต้องการการเบิกจ่ายที่รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพชัย (2523) ที่พบว่า ระเบียบการเงินจุกจิก ล้าสมัย การจัดสรรงบประมาณไม่ตรงจุดและความจำเป็น

เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีความต้องการเป็นอันดับที่ 1 ในด้านการจัดระบบการจัดเก็บเอกสาร และรองลงไป ได้แก่ การจัดระบบเบิกจ่ายเงินที่ถูกต้องรวดเร็ว และการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง โรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการเป็นอันดับที่ 1 สอดคล้องกับภาพรวมใน

ด้านการจัดระบบเบิกจ่ายเงินที่ถูกต้องรวดเร็ว และมีความต้องการอันดับรองลงไป ได้แก่ การดำเนินการจัดทำบัญชีพัสดุและการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการ อันดับที่ 1 ในด้านการมอบอำนาจหน้าที่บุคลากรสายธุรการ อันดับที่ 2 ได้แก่ การให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน อันดับที่ 3 สอดคล้องกับภาพรวมในด้านการจัดระบบจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ ในโรงเรียน

จากผลการวิจัยดังกล่าว ความต้องการของโรงเรียนทั้งสามขนาดไม่สอดคล้องกัน อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขนาดใหญ่มีงานเอกสารมาก จึงต้องการพัฒนาระบบการจัดเก็บเอกสารให้สามารถค้นได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัชวาลย์ (2521) ที่พบว่า ระเบียบงานสารบรรณของทางราชการเป็นอุปสรรคต่อการบริหารโรงเรียน

โรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการสอดคล้องกับภาพรวม อาจเป็นเพราะความต้องการความสะดวก ในการเบิกจ่ายเงินมาบริหารงานของโรงเรียนซึ่งกำลังพัฒนา ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กต้องการมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ที่มีความชัดเจนว่า มีขอบเขตในงานรับผิดชอบอย่างไร ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ต้องการความชัดเจนในการปฏิบัติตลอดจนขอบข่ายหน้าที่

7) การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

(1) สภาพการปฏิบัติในการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนกับชุมชนยังไม่มี ความแนบแน่นและช่วยเหลือกันดีพอ อาจเป็นเพราะชุมชน เห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องไปยุ่งเกี่ยวมากนัก ทั้งที่โดยหลักการแล้วโรงเรียนกับชุมชนจะอยู่ด้วยกันเสมอโรงเรียนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นโรงเรียนกับสังคมจึงต้องมีความสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความเข้าใจกัน โดยอาศัยรูปแบบเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการ 2 ทาง ทั้งจากโรงเรียนสู่ชุมชน และจากชุมชนสู่โรงเรียน จะให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้า

ใกล้ชิดกับโรงเรียน ร่วมวางแผนนโยบาย ร่วมกิจกรรมและการให้บริการของโรงเรียน ในด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ผู้บริหารจะต้องวางรูปแบบและขั้นตอน การดำเนินงานให้ถูกต้อง แต่เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจงาน ด้านนี้น้อย เพราะอาจเห็นว่ามีผลกระทบ โดยตรงต่อการศึกษาด้านอื่นไม่ชัดเจน ทั้ง โครงสร้างการบริหารแบบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้ประชาชนมิได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน และไม่มีอำนาจ ในการให้ข้อมูลที่โทษแก่ผู้บริหาร โรงเรียนได้ ผู้บริหารจึงให้ความสนใจและเอาใจใส่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงยิ่งกว่า จะรับใช้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย (2524) ที่พบว่าผู้บริหาร ใช้เวลาในด้านสัมพันธ์กับชุมชน เพียงร้อยละ 13.66 และงานวิจัยของ นพชัย (2524) พบว่า การปฏิบัติงานสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในอันดับสุดท้ายของการบริหารงาน ทั้งหมด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการวางแผน ปฏิบัติงานสัมพันธ์กับชุมชน และการจัดตั้งสมาคมครูผู้ปกครอง ในขณะที่โรงเรียน ขนาดกลาง มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการจัดทำคณะกรรมการ ออก เยี่ยมพบปะกับผู้ปกครองนักเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการดำเนินการให้ชุมชนมีความศรัทธาต่อครูอาจารย์ใน โรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง ผล การวิจัยโดยสรุป โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการปฏิบัติในทางสร้างความ ศรัทธาแก่ชุมชนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานประชาสัมพันธ์ ของโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพมากกว่า มีสื่อและมีเนื้อหาที่ จะโฆษณามากกว่าทำให้โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ได้เปรียบกว่าโรงเรียน ขนาดเล็กในด้านนี้

(2) ปัญหาในการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาใน การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน

ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานด้านชุมชนสัมพันธ์ อยู่ ในระดับปานกลาง จึงทำให้ปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางด้วย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน ทั้งโดยภาพรวม และ จำแนกเป็นรายด้านไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจ ในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งในชนบทและชุมชนในเมืองมีสภาพคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าสภาพของโรงเรียนจะมีขนาดแตกต่างกัน แต่ปัญหาไม่มีความแตกต่างกันในด้านการปฏิบัติงานสัมพันธ์กับชุมชน

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นอันดับที่ 1 ในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน และอันดับรองลงไป ได้แก่ การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง และการวางแผนการปฏิบัติงานสัมพันธ์กับชุมชน มีความต้องการ เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความต้องการอันดับที่ 1 สอดคล้องกับภาพรวมในด้าน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน อันดับรองลงไป ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ต้อนรับและการเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ โรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการอันดับที่ 1 ในด้านการจัดครูออกเยี่ยมพบปะผู้ปกครอง โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการ อันดับ ที่ 1 ในด้านการเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีความต้องการสอดคล้องกับภาพรวมในอันดับที่ 2 และ 3 ในด้านการจัดตั้งสมาคมครูผู้ปกครอง และการวางแผนปฏิบัติงานสัมพันธ์กับชุมชนตามลำดับ

จากผลการวิจัย ที่ภาพรวม และโรงเรียนขนาดใหญ่ต้องการ สนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนเนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่ สามารถดูแลตัวเองได้เพราะทรัพยากรในการบริการ มีความพร้อมสมบูรณ์ จึงมีความต้องการออกช่วยเหลือชุมชน ในรูปแบบต่าง ๆ โรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการจัดครูออกเยี่ยมพบปะผู้ปกครอง เพราะโรงเรียนขนาดกลางกำลังเจริญเติบโต ถ้าผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน หรือสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือการศึกษาจะทำให้โรงเรียนมีความเจริญเติบโตต่อไปได้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการอันดับที่ 1 เรื่องการเชิญผู้ปกครอง มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการให้ผู้ปกครองทราบว่า โรงเรียนมีผลงานอะไรที่ภาคภูมิใจอยากให้ผู้ปกครองนักเรียน ได้เข้าไปดูด้วยตนเอง เพื่อผู้ปกครองจะได้ทราบถึงภารกิจ และหน้าที่ของโรงเรียน จะทำให้ให้ผู้ปกครองเกิดความศรัทธา และสนับสนุนโรงเรียน

8) การบริหารงานบริการ

1) สภาพการปฏิบัติในการบริหารงานบริการ

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัด มหาสารคาม มีการปฏิบัติในการบริหารงานบริการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดย ภาพรวม และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดให้มีผู้รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัย โดยแต่งตั้งครูที่มีความรู้ความสามารถด้าน อนามัย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ในขณะที่ด้านอื่น ๆ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

จากผลการวิจัย ที่พบว่าสภาพการปฏิบัติในการบริหารงานบริการ อยู่ใน ระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของ สุพร (2530) ที่ทำการวิจัยการบริหาร งานของฝ่ายบริการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการ ศึกษา 11 พบว่า ความคิดเห็นของฝ่ายบริการและครูมีความคิดว่าการบริหารอยู่ใน ระดับพอใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า งานบริการโดยทั่วไปมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ยกเว้นงานด้านปฐมพยาบาลอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากปฐมพยาบาลนักเรียน เป็นงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพนักเรียนที่เจ็บป่วยในเบื้องต้น และรวมถึงการจัดให้ มีการสร้างภูมิคุ้มกัน รวมทั้งการป้องกันอื่น ๆ เช่นการจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดไว้ บริการนักเรียน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวม โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการจัดห้องสมุดให้อ่านหนังสือ และ การจัดหนังสือตามระบบสากล และการจัดทำมีการบริการข้อมูลนักเรียน นอกจากนี้ นั้นโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการจัดกิจกรรม

ส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การจัดบริการส่งเสริมการแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง โดยสรุปโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กในด้านห้องสมุด อาจเนื่องมาจากห้องสมุดในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีจำนวนหนังสือมาก และจัดเป็นหมวดหมู่ตามระบบสากลและมีบริการสืบค้นที่รวดเร็ว

(2) สภาพปัญหาในการบริหารงานบริการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาในการบริหารงานบริการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ทั้งโดยภาพรวม โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และโดยจำแนกเป็นรายด้าน

ผลการวิจัยดังกล่าว อาจสืบเนื่องมาจากระดับปฏิบัติที่อยู่ในระดับปานกลาง ดังที่กล่าวแล้ว ปัญหาในการปฏิบัติก็อยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน ในด้านการจัดแยกหนังสือตามระบบสากล การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การจัดให้มีผู้รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัย ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดห้องสมุดให้ที่มีอ่านหนังสือ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการจัดให้มีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ และโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านการจัดให้มีการกิจกรรมควบคุมป้องกันโรค และทั้งโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในด้านการจัดให้มีการบริการด้านการปฐมพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่าง โดยสรุปโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านการบริการมากกว่าโรงเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะคือ ด้านห้องสมุด ด้านการพยาบาล อาจเนื่องมาจากความพร้อมทั้งสองด้านดังกล่าว ทั้งทรัพยากรบุคคลและด้านวัสดุอุปกรณ์แตกต่างกัน

(3) ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานบริการ

โดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนาการบริหารงานบริการ เป็นอันดับที่ 1 ในด้าน

การจัดระบบหนังสือตามระบบสากล และอันดับรองลงไปได้แก่ การจัดห้องสมุดให้มีที่อ่านและจัดหนังสือเป็นสัดส่วน กับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด อยู่ในอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความต้องการเป็นอันดับที่ 1 ในด้านการจัดห้องสมุดให้มีที่อ่านหนังสือและจัดหนังสือให้เป็นสัดส่วน ส่วนอันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านการจัดหนังสือตามระบบสากล ส่วนอันดับที่ 3 สอดคล้องกับความต้องการในภาพรวมในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการอันดับที่ 1 สอดคล้องกับภาพรวมในด้านการจัดระบบสากล โรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการอันดับที่ 2 และ 3 ด้านการจัดสถานที่ขายอาหารให้เป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะตามลำดับ

ส่วนในโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการอันดับที่ 2 และ 3 ในด้านการควบคุมคุณภาพอาหารและราคาอย่างเหมาะสมกับการจัดสถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์สื่อกิจกรรมอย่างเหมาะสม ตามลำดับ

จากผลการวิจัยโดยสรุป โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการพัฒนางานห้องสมุด อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนทุกขนาดเห็นความสำคัญของการค้นคว้า และศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองของนักเรียน ต้องการพัฒนางานห้องสมุดให้มีที่อ่านหนังสืออย่างเพียงพอ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชาวลิต (อ้างถึงใน สุพร, 2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อุปสรรคและปัจจัยการจัดห้องสมุดประจำวิชา" แล้วพบว่า ห้องสมุดประจำวิชามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก นักเรียนและครูได้รับประโยชน์และพอใจในการใช้บริการ

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เกี่ยวกับการศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และความต้องการในการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ต่อการบริหารงานมัธยมศึกษา ในระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด และระดับกรม ฯ ดังต่อไปนี้

1) การบริหารโดยภาพรวม

มีการปฏิบัติเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ งานธุรการ งานกิจการ

นักเรียน งานบริการ งานอาคารสถานที่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนทุกขนาดควรจะเน้นการปฏิบัติทางด้านวิชาการเป็นอันดับที่ 1 เพราะเป็นงานหลักของโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก จึงควรให้ความสนใจช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กเป็นพิเศษ โครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องซึ่งเป็นโครงการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้านความต้องการนั้นโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการอาคารสถานที่เป็นอันดับที่ 1 จึงควรตอบสนองความต้องการโดยการอนุมัติงบประมาณในการก่อสร้างอาคารโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากและชุมชนให้การสนับสนุน ให้โรงเรียนมีความพร้อมทั้งด้านอาคารเรียน และอาคารประกอบ อย่างเพียงพอ รวมทั้งสนับสนุนให้โรงเรียนสาขาที่เปิดสอนโดยไม่มีอาคารเรียนถาวร ให้มีการจัดตั้งไม่ควรเกิน 1 ปี การศึกษา

2) การบริหารงานวิชาการ

ด้านการปฏิบัติ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ควรเน้นพิเศษในเรื่องการจัดสอนซ่อมเสริม เพื่อให้นักเรียนที่เรียนช้า ได้เรียนทันนักเรียนปกติ อาจจัดสอนในคาบกิจกรรมอิสระ หรือสอนนอกเวลาก็ได้

ในด้านปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กขาดหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ เห็นควรแก้ปัญหาโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โรงเรียนขนาดใหญ่ ควรให้ความสนใจในเรื่องหนังสือ และอุปกรณ์การศึกษา

ด้านความต้องการพัฒนางานวิชาการ โรงเรียนมีความต้องการสอดคล้องกับปัญหาที่กล่าวมาแล้ว คือในเรื่องหนังสือและอุปกรณ์การศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กควรมีโครงการช่วยเหลือตนเอง เช่น จัดผ้าป่าการศึกษา ทำหนังสือขอบริจาคสำนักพิมพ์ หรือขอบริจาคจากสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3) การบริหารงานบุคลากร

ด้านการปฏิบัติโรงเรียนขนาดเล็กควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องการทำบุคลากรทราบอำนาจหน้าที่ เพราะบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มุ่งบรรจุใหม่ ยังไม่ทราบอำนาจหน้าที่ และระเบียบแนวทางปฏิบัติของทางราชการ ควรมีคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

ในด้านปัญหาในการบริหารงานบุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่ควรให้ความสนใจหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ เพราะโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาในเรื่องนี้มาก ควรมีการวางกฎระเบียบภายในโรงเรียน เพื่อให้การพิจารณาความดีความชอบเกิดความเป็นธรรม เช่น กำหนดจำนวนวันลาปริมาณงาน ผลการปฏิบัติงานที่ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง

ข้อควรคำนึงอีกประการหนึ่งในการบริหารงานบุคลากร คือ การจัดให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตลอดเวลา ควรจัดส่งบุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการอบรม สัมมนาในเรื่องต่าง ๆ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ด้านการจัดอัตรากำลังให้เป็นไปตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา ควรพิจารณาการย้ายหรือโอนโดยคำนึงถึงคาบสอน ถ้าโรงเรียนใดมีคาบสอนน้อย ควรจะย้ายหรือให้ไปช่วยราชการโรงเรียนที่มีคาบสอนมาก

4) การบริหารงานกิจการนักเรียน

โรงเรียนขนาดเล็ก ควรเน้นการจัดหาทุนการศึกษา และสวัสดิการต่าง ๆ แก่นักเรียน เพราะโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ห่างไกล และนักเรียนยากจน นอกจากนี้ควรเน้นสวัสดิการต่าง ๆ เช่น อาหารกลางวัน เพื่อให้ให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายเจริญเติบโตตามวัยทั้งร่างกายและสติปัญญา นอกจากนี้ควรเน้นการบริการข่าวสารข้อมูล เพื่อให้นักเรียนทันต่อข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกโรงเรียน

ด้านปัญหาในการบริหารกิจการนักเรียนนั้น โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางควรให้ความสนใจ ความต้องการในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพของนักเรียน ควรให้ความรู้และแนวทางในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน

โรงเรียนทุกขนาดควรให้ความสนใจและกวาดขันด้านความประพฤติของนักเรียน เพราะสภาพปัจจุบันสิ่งแวดล้อม ทั้งสื่อสารมวลชน ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนมีความประพฤติเบี่ยงเบนออกไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ควรให้ความสนใจและใกล้ชิดนักเรียนในวัยนี้เป็นพิเศษ ให้ความรักความอบอุ่น คอยแนะนำตักเตือนนักเรียนให้เป็นคนดีอยู่ในกรอบของระเบียบประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง ไม่คบเพื่อนที่มีปัญหา เพื่อให้นักเรียนเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพในอนาคต

5) การบริหารงานอาคารสถานที่

โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ควรเน้นการใช้พื้นที่อาคารเรียน และอาคารประกอบให้ใช้ประโยชน์สูงสุดคุ้มค่า ดูแลอาคารให้มีความสะอาด ตกแต่งให้สวยงามร่มรื่น เพื่อสร้างบรรยากาศทางกายภาพให้นักเรียนเกิดความรัก ความผูกพันและรักในสถาบันของตัวเอง

โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาทางด้านอาคารเรียนและอาคารประกอบ เพราะโรงเรียนขนาดกลางเป็นโรงเรียนที่กำลังขยายตัว จึงมีความต้องการใช้อาคารเรียนเพิ่มขึ้น ถ้ายังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม เห็นควรแก้ปัญหาโดยการเดินเรียน หรือ ต่อเติมใต้ถุนอาคารเรียนที่มีอยู่ และก่อสร้างอาคารชั่วคราว โดยการขอความร่วมมือจากชุมชน หรือองค์กรเอกชน

6) การบริหารงานธุรการ

การปฏิบัติในด้านธุรการ โรงเรียนทุกขนาดไม่มีความแตกต่างในด้านนี้ ทุกโรงเรียนมีการปฏิบัติโดยยึดระเบียบปฏิบัติงานทางด้านการเงิน พัสดุ และงานสารบรรณ

โรงเรียนขนาดกลางควรเน้นเป็นพิเศษในเรื่องการวางหลักเกณฑ์ในการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจนการซ่อมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ เพราะโรงเรียนกำลังมีการขยายตัว โรงเรียนมีวัสดุ ครุภัณฑ์เพิ่มขึ้น จนอาจเกิดปัญหาในการซ่อมบำรุงและดูแลรักษา ทำให้อายุการใช้งานสั้นและเสื่อมเร็วกว่าที่ควรจะเป็น

ทุกโรงเรียนมีความต้องการเบิกจ่ายเงินอย่างถูกต้องรวดเร็ว เห็นควรการกำหนดขั้นตอนให้น้อยที่สุด และกำหนดผู้ที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ทุกคนเข้าใจขั้นตอนตรงกัน กำหนดวันเวลาที่จะได้รับ และได้รับตรงตามที่นัดหมาย

7) การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนขนาดเล็กควรเน้นเป็นพิเศษในเรื่อง การวางแผน และมีโครงการปฏิบัติงานในด้านสัมพันธ์กับชุมชนอย่างชัดเจน เช่น โครงการพัฒนาถนน วัด สถานที่ราชการ โครงการนำความรู้สู่ชุมชน โครงการปลูกป่า โครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ เป็นต้น โรงเรียนขนาดกลางควรเน้นการออกเยี่ยมพบปะกับผู้ปกครองเพื่อสร้างความศรัทธาต่อโรงเรียน ทั้งโรงเรียนเล็กและขนาดกลางควรมีการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อเป็นองค์กรกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู ในอันที่จะสร้างความเจริญให้แก่การศึกษา และสร้างความเข้าใจอันดี

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และร่วมกันแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ออกช่วยเหลือชุมชน เช่น เป็นกรรมการต่าง ๆ และควรเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานกิจกรรมต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ กีฬา และงานแสดงความสามารถของนักเรียนต่าง ๆ เชิญผู้ปกครองประชุมระดมความคิด เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดำหนดนโยบาย และทิศทางการศึกษาในอนาคตได้

8) การบริหารด้านบริการ

โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ควรเน้นการพัฒนางานห้องสมุดให้มีห้องสมุดที่เป็นสัดส่วน มีหนังสือสำหรับค้นคว้าตามเกณฑ์ของกรม มีการจัดหมวดหมู่หนังสือตามระบบสากล ควรมีการพัฒนางานห้องสมุดให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา มีห้องสมุดทุกหมวดวิชา มีการสร้างอุทยานการศึกษา ที่มีลักษณะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และทำให้นักเรียนได้ความรู้ มีการจัดจัดบอร์ดความรู้ต่าง ๆ หมุนเวียนทุกสัปดาห์ และมีตู้หนังสือในอุทยานด้วย

นอกจากนี้ควรให้ความสนใจงานบริการน้ำดื่มที่สะอาด โครงการรักษาสุขภาพ มีโครงการณรงค์งดสูบบุหรี่ โครงการต่อต้านโรคภัยแรง เช่น โรคเอดส์ และโครงการต่อต้านยาเสพติดให้โทษ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และความต้องการในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในระดับเขตการศึกษา เพื่อศึกษาปัญหาให้กว้างขึ้น เพื่อจะได้ผลสรุปในประเด็นต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น และจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนางานมัธยมศึกษา มากขึ้น